

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Barns medverkan i dokumentation

Ett mindre empiriskt arbete om barns medverkan i
dokumentation

Namn: Marielle Lundin & Olivia Bohlin
Program: Förskolläraryrket

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA1G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT 2015
Handledare: Monica Larson
Examinator: Maria Reis
Kod: VT15-2920-032-LÖXA1G

Nyckelord: Barns medverkan, Pedagogisk dokumentation, Sociokulturellt perspektiv, Barns perspektiv, barnens perspektiv

Abstract

Problem och syfte

Syftet med den här studien är att ta reda på hur barnens medverkan i den pedagogiska dokumentationen ser ut utifrån de fyra intervjuade förskollärarnas perspektiv och även undersöka hur medvetna förskollärarna är om barnens medverkan. Varför vi vill göra denna studie är för att ta reda på om barnens medverkan i den pedagogiska dokumentationen kan underlätta förskollärarnas arbete med den pedagogiska dokumentationen. Det vill säga att synliggöra hur barnen får delta tillsammans med förskollärarna i dokumentationens olika processer i förskolans vardag.

Material och metod

I den här studien har vi samlat material genom att intervjua fyra verksamma förskollärare på fyra förskolor och alla förskollärare kommer ifrån olika kommuner. Vi använde oss utav kvalitativa forskningsintervjuer för att intervjua förskollärarna. Därefter har intervjuerna transkriberats och analyserats tillsammans med vårt teoretiska perspektiv, Sociokulturella perspektivet, aktuell forskning inom vårt ämne och litteratur.

Teori och analys

Analysen utfördes genom ett sociokulturellt perspektiv med tillhörande begrepp där ett sociokulturellt perspektiv innebär att lära sig tillsammans med andra. Barns perspektiv och barnens perspektiv synliggjordes också i analysen och resultatet.

Resultat

Resultatet visade att barns medverkan inte är så självklar, det fanns en viss förvirring kring hur barnens medverkan kan yttra sig och några förskollärare var inte medvetna när barnen var medverkande eller kunde medverka i dokumentationen. Verksamhetsplanen blir ett verktyg för förskollärarna att kunna utveckla sin förståelse och medvetenhet kring hur barnens medverkan kan se ut i dokumentationens processer. Både tiden och tekniken visade sig vara två faktorer som bidrog till dokumentationens problematik och svårigheterna att öka barnens medverkan i den.

1 Förord

Vi vill tacka alla de fyra förskollärarna som tog sig tid att delta i våra intervjuer. Tack till alla fantastiska kurskamrater som man har bollat idéer med, blivit galna tillsammans med och blivit klokare med (tror vi).

Men framförallt... Tackar vi New York och Kreta! Utan er hade vi aldrig gjort klart detta.

Olivia Bohlin och Marielle Lundin

2 Innehållsförteckning

1	Förord.....	1
2	Innehållsförteckning	2
3	Inledning	4
4	Syfte	7
5	Tidigare forskning.....	8
5.1	Pedagogisk dokumentation	8
5.2	Dokumentation	8
5.3	Internationellt perspektiv	9
5.4	Stockholms projektet	9
5.5	Teknik	10
5.6	Barnperspektivet	10
5.7	Barns perspektiv	10
6	Teoretisk anknytning.....	11
6.1	Sociokulturellt perspektiv	11
6.1.1	Mediering.....	11
6.1.2	Appropriering	12
6.1.3	Artefakter och kulturella redskap.....	12
7	Design, metoder och tillvägagångssätt	13
7.1	Kvalitativ forskningsintervju	13
7.2	Genomförande	14
7.3	Reliabilitet.....	14
7.4	Generaliserbarhet	14
7.5	Etiska aspekter	15
7.5.1	Informationskravet	15
7.5.2	Samtyckeskravet	15
7.5.3	Konfidentialitetskravet.....	15
7.5.4	Nyttjandekravet.....	15
8	Resultatredovisning.....	16
8.1	Verksamhetsplan.....	16
8.2	Tiden	18
8.3	Barns medverkan i dokumentationen	20
8.4	Teknikens hinder och möjligheter	22

8.5	Etik.....	23
8.6	Inställning till dokumentation.....	25
9	Slutdiskussion	26
9.1	Avslutande reflektion.....	30
9.1.1	Vidare forskning.....	31
9.2	Metoddiskussion	31
10	Referenslista.....	32
Bilaga 1	.....	34
Bilaga 2	.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Bilaga 3	.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Bilaga 4	.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Bilaga 5	.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.

3 Inledning

Dokumentationens roll i förskolan har förändrats genom tiderna och även metoderna som verktyg i förskolans verksamhet. Dokumentationen har alltid haft en viktig roll inom förskolans värld, men från början fokuserades det mest kring att observera och dokumentera barnen, samt att bedöma dem utifrån deras utvecklingsnivå (Skolverket, 2012a). Mellan 1950 - 60-talet genomförde förskollärarna ofta barnobservationer, där barnen inte var medvetna om att de blev observerade, utan de blev observerade genom glasfönster som kallades för ”one way screen”. Där barnen inte kunde se vem som stod bakom fönstret eller att överhuvudtaget att någon stod där och observerade dem. Underlaget för observationerna skickades då till läkare och vetenskapsmän, där de analyserades och utvecklades olika sorts slutsatser utifrån materialet. Detta material togs fram när det var dags för utvecklingssamtal med föräldrar (Skolverket, 2012a). Tallberg Broman (1995) talar om barnobservationer utifrån ett historiskt perspektiv, barnobservationer var något som Elsa Köhler (1879-1940) utvecklade som en metod att använda sig av. Hon var den som introducerade barnobservationerna som en teknik, som blev en del av utbildningens centrala roll fram till 70-talet. Elsa Köhler skrev om sina olika kunskaper och erfarenheter som heter Aktivitetspedagogik (1936). Det som hon menar med ordet aktivitet beskriver hon att alla människor vill föra sig själva och komma tillrätta i den omvärld som han/hon befinner sig i. Alltså att aktivitetspedagogik innebär det som pågår inom varje människa, den inre dynamiken, och hur man ser till sin omvärld (Wehner Godée, 2010). Nuförtiden så har inte observationer så stor roll utan fokus är på dokumentationen och hur den sedan används. Som det beskrevs ovan så var det också läkare och vetenskapsmän som tog hand om det material som observationerna gav. Idag är det förskollärarna som har rollen att ta hand om det material som dokumentationerna ger.

Idag finns det fler metoder och verktyg att dokumentera barnen med. Istället för att bedöma barnen ligger det fokus på att systematiskt arbeta med dokumentationen för att kvalitetssäkra verksamheten i förskolan. Pedagogisk dokumentation har sitt huvudsyfte att använda sig av dokumentationen tillsammans med barnen för att skapa lärande och utveckling (Skolverket, 2012a). Pedagogisk dokumentation har utvecklats ifrån ett utvecklingsprojekt som hette ”Pedagogik i en föränderlig värld” och tankarna har sin grund i den pedagogiska filosofin i Reggio Emilia. I detta utforskande projektarbete var förhoppningarna att utgå ifrån barnens intressen och funderingar, och därmed utveckla ett nytt pedagogisk förhållningssätt och synen på barnen, och utveckla den praktiska verksamheten i förskolan (Lenz Taguchi, 2000). Pedagogisk dokumentation kallas även för ”lyssnandets pedagogik”. Där förskollärare utgår ifrån barnens funderingar, tankar, intressen och erfarenheter och använder detta i dokumentationen för att utveckla barnen, personalen och verksamheten (Lenz Taguchi, 2012). Målsättningen med pedagogisk dokumentation i förskolans verksamhet är att försöka göra barnens lärande och deras kompetenser synliga både för dem själva och för pedagogerna och därmed förbättra och göra förändring i verksamheten (Wehner Godée, 2010). Svenning (2011) anser att barnen i förskolans verksamhet ska vara delaktiga som undersökande eller medforskande individer i den pedagogiska dokumentationen. Alltså att barns perspektiv får

komma till tals, att de får uttrycka sina åsikter kring sin situation och få använda sin rätt att påverka (Qvarsell, 2003). Men Svenning (2011) formulerar sig ytterligare och anger att det är viktigt att fundera över hur och var i dokumentationens process som barnen ska få komma med sina egna funderingar och åsikter.

Den här studien baseras på våra funderingar och reflektioner kring dokumentation och barnens medverkan. Under utbildningens gång har vi haft kurser där olika metoder för dokumentation har problematiserats och kritiskt granskats. Under de kurser där vi har bearbetat dokumentation så har en viss osäkerhet kring dokumentationens process visat sig. Osäkerheten kommer dels från oss själva, men även från personal där vi har haft vår verksamhetsförlagda utbildning, men även från litteratur som har behandlats i utbildningens gång. Osäkerheten som upplevs och kan tänkas upplevas ifrån andra kommer ifrån den komplexitet som yttrar sig i arbetet med dokumentation i förskolorna. Med komplexiteten tänker vi på alla de olika delar som finns inom dokumentationens process, till exempel att organisera verksamheten för att kunna implicera metoden som valts för dokumentation. Organiseringen sker av arbetslaget som arbetar ihop en gemensam strategi kring hur de ska utföra dokumentationen, vilka delar ur läroplanen som ska vara med och hur de ska kunna integrera barnen i dokumentationens processer. Dessa olika delar kan kombineras på flera olika sätt vilket skapar en komplexitet. Den del av dokumentationens processer vi är mest intresserade av är barnens medverkan i dokumentationen men även vilket värde dokumentationen har, sett ur olika perspektiv. Specifikt är av intresse på vilket sätt barnen får medverka enligt förskollärarna, samt hur medvetna de är kring hur barnens medverkan kan se ut.

För att styrka vårt forskningsområde och varför det är relevant att forska om så utgår vi ifrån det som beskrivs i Skolverkets stödmaterial kring pedagogisk dokumentation (Skolverket 2012a). I stödmaterialet skriver författaren om svårigheterna inom pedagogisk dokumentation vilket brukar vara faktorer såsom integrerande av dokumentationen i vardagen och bristande kunskaper kring att hålla igång arbetet och fördjupa det (Skolverket, 2012a). I och med att det kan vara svårt att få den pedagogiska dokumentationen integrerad i vardagen så blir det också svårt att få barnen att medverka i dokumentationen när pedagogerna känner osäkerhet kring hur de ska agera med själva dokumenterandet. I stödmaterialet kring systematiskt kvalitetsarbete diskuteras också mycket kring de förutsättningar som behövs för att kunna utföra det systematiska kvalitetsarbetet på bästa möjliga sätt (Skolverket, 2012b).

Denna studie utgår ifrån förskolans uppdrag, vilket är styrdokumentet som förskolorna arbetar från såsom Skollagen och förskolans läroplan. Förskolan har i uppdrag att systematiskt dokumentera barns utveckling och lärande. I förskolans läroplan (Skolverket, 2010) finns ett avsnitt som handlar om uppföljning, utvärdering och utveckling där de beskrivs att förskolan skall ständigt dokumentera verksamheten. Detta för att kunna utveckla förskolans kvalitet och för att synliggöra att barnen får de stöd och utmaningar i sitt lärande och sin utveckling som de behöver. Dokumentationen utvärderas och analyseras för att slutligen kunna utveckla verksamheten (Skolverket, 2010). Läroplanen har sin ursprungliga form i Skollagen och talar om kvalitetsgranskning på både huvudmannanivå och enhetsnivå.

Inriktningen på kvalitetsarbetet ska utgå ifrån de mål som finns för utbildningen och ska enligt Skollagen också dokumenteras (SFS 2010:800). I relation till vårt syfte står det i läroplanen att barnen ska få vara delaktiga och ha ett inflytande i den dokumentation och utvärdering som görs i förskolan. Deras idéer och reflektioner ska få vara viktiga i förskolan och ska tas till vara på (Skolverket, 2010)

Dokumentation i sig är ett väl utforskat ämne men när det handlar om barns medverkan i dokumentationen så är det ett relativt nytt område efter de nya skrivningarna i läroplanen som inträffade 2010 där barnens roll i förskolan förtydligades. Så vår motivation till att göra en studie kring detta är för att se hur barnens medverkan kan se ut i förskolans verksamhet och hur medvetna förskollärarna är kring barnens medverkan i den pedagogiska dokumentationen.

4 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur barnens medverkan i den pedagogiska dokumentationen beskrivs av de intervjuade förskollärarna, samt studera hur medvetna förskollärarna är om barnens medverkan.

Vi vill undersöka detta för att ta reda på om barnens medverkan i dokumentationen kan underlätta förskollärarnas arbete med dokumentationen. Där barnen får delta tillsammans med förskollärarna i dokumentationens olika processer i förskolans vardag.

5 Tidigare forskning

I det här avsnittet kommer tidigare forskning att behandlas kring pedagogisk dokumentation, barns delaktighet och teknik. Begreppen pedagogisk dokumentation och dokumentation kommer att behandlas för att förklara skillnaden mellan dem. Slutligen kommer också barns perspektiv och barnens perspektiv att problematiseras och förklaras.

5.1 Pedagogisk dokumentation

Bjervås (2011) skriver i sin studie där hon granskade hur förskollärare hade ett planerat samtal med varandra och diskuterade kring deras förskolebarn utifrån dokumentationen som de hade fört i sin verksamhet som underlag. Syftet med studien var att utforska vad förskollärarna med erfarenheter av pedagogisk dokumentation anser om detta verktyg i verksamheten, och hur det verktyget förhåller sig till barnen i verksamheten. Bjervås (2011) skriver vidare att pedagogisk dokumentation används i verksamheten som ett arbetsverktyg för både verksamheten och förskollärarna. Det är också ett sätt för att göra barnens processer synliga och synliggöra förskolläraarnas bemötande med barnen i förskolan. En kritisk synpunkt är att pedagogisk dokumentation inte ska sammankopplas med de observationer som observerar barnens utvecklingsnivå, utan ska vara ett sätt att se hur barns tankar, funderingar och hur förskollärarna kan utveckla verksamheten till det bättre. I de samtal som förskollärarna delar sina reflektioner och diskussioner, medger de att de får ett gemensamt lärande tillsammans och att denna diskussion är mycket givande och viktig. Utifrån hennes studie framkom det att dokumentation och pedagogisk dokumentation har förskollärarna upplevt hinder med. Speciellt den process som finns i dokumentation, hur man som pedagog ska gå vidare i processen och vad man ska dokumentera. Dessa hinder och svårigheter minskade allteftersom de fick sätta sig ner tillsammans och diskutera, och därefter fick mer erfarenheter och kunskaper om dokumentationens process i verksamheten. Förskollärarna berättar också i studien utifrån sitt planerade samtal att när pedagogisk dokumentation användes i verksamheten så får de reda på barnens olika förmågor och kunskaper, och även att dessa kunskaper förs vidare till andra barn i barngruppen. Barnen ses som tillgångar i ett gemensamt lärande.

5.2 Dokumentation

Studien kommer att utgå ifrån pedagogisk dokumentation men det ska inte blandas ihop med dokumentation. Åberg och Lenz Taguchi (2005) beskriver dokumentation som ett val man har gjort kring något som man medvetet vill fördjupa sig igenom att dokumentera, för att senare kunna reflektera över det tillsammans med arbetslaget. I början skriver Åberg och Lenz Taguchi (2005) att de ville dokumentera allt som de observerade och ansåg var intressant men det slutade med att de hade för mycket dokumentation. Det var alltså svårt att göra urvalet av vad man ska dokumentera. Men när man har tagit sig förbi dessa svårigheter så är nästa steg att gå igenom den samlade dokumentationen som utförts och reflektera tillsammans med arbetslaget. Det är här skillnaden mellan dokumentation och pedagogisk dokumentation

kommer. Väljer man att använda dokumentationen i verksamheten tillsammans med barnen för att reflektera över vad som har hänt och samt visa över de kunskaper som har skapats under tiden så blir dokumentationen pedagogisk. Pedagogerna använder då den pedagogiska dokumentationen för att skapa nya kunskaper och erfarenheter genom den.

5.3 Internationellt perspektiv

Pedagogisk dokumentation har även visat sig vara en viktig faktor ur ett internationellt perspektiv. Buldu (2010) har gjort en studie i Förenade Arab Emiraterna, där studerar hon värdet kring pedagogisk dokumentation för förskollärare, barngruppen och för föräldrarna. I världen ökar mångfalden och många förskolor och skolor går det barn med olika etniska bakgrunder och alla barn är värda att få ta del av denna skolgång och utveckla sin utveckling och sitt lärande. Därför fick Buldu motivationen till att studera hur lärarna använde sig av den pedagogiska dokumentationen. Lärarna använde sig av den framförallt för att ta reda på hur barnen lär sig. Buldu intervjuade sex lärare och alla yttrade sig om att den pedagogiska dokumentationen var en metod som var informationsrik. Den var informationsrik för verksamheten och skapade information om barnen. De ser metoden som en tillgång, där de kunde se både hur barnen lär sig och hur deras förståelse yttrar sig. En lärare i studien uppmärksammade Buldu om att hon frågat ett barn om barnets teckning som barnet hade målat. Genom att fråga barnet om teckningen fick läraren höra barnets tankar om teckningen. Något som hon inte hade fått reda på om hon inte hade frågat. Utifrån pedagogisk dokumentation utvecklade denna lärare att observera barnens reflekterande och tänkande process. I Buldus studie kunde hon tänka sig eller förmodade att inte alla skolor och förskolor inom den Förenade Arab Emiraterna kunde ta till sig denna metod, pedagogisk dokumentation, men studien visade potentialen till att det kan vara en bra metod för verksamheten och barnen. I studien hade hon förhoppningar att det skulle kunna bli så att pedagogisk dokumentation kunde bli en integrerad och naturlig metod.

5.4 Stockholms projektet

Utifrån Dahlberg, Moss och Pence (2006) skriver de i sin bok att det är viktigt att skilja på pedagogisk dokumentation och barnobservationer. Genom barnobservationer fokuserar man på att bedöma barnet där och då, och genom pedagogisk dokumentation är huvudfokus att försöka hitta barnens tankar och funderingar. Även hur det pedagogiska arbetet fortgår och fungerar och försöka utveckla verksamheten utifrån den pedagogiska dokumentationen.

Ett projekt som kallades för ”Stockholms projektet” som startades 1988, där pedagoger fick vara med och ha förmån att delta och lyssna på barnens olika teorier och tankar och funderingar. Dahlberg, Moss och Pence (2006) skriver om en pedagog som startade ett arbete om tema tiden tillsammans med en grupp äldre barn. Pedagogen tog med sig arbetet hem och analyserade och tänkte över diverse frågor som blev relevanta under arbetets gång med barnen. Frågor som löd, vad är det som engagerar barnen mest i detta temaarbete? Hur kan jag som pedagog utmana barnens olika teorier kring tiden? Hur bör jag fortsätta med arbetet? Dessa frågeställningar blev ett så kallat lär tillfälle för pedagogen. Det blev utmanande

frågeställningar och den pedagogiska dokumentationen blev ett verktyg för pedagogen i att öka sitt reflekterade tänkande kring att utveckla temaarbetet utifrån barnen och situationen. Pedagogen arbetade individuellt med dokumentationen, men använde sig också av att använda dokumentationen som en återkoppling för barnen. Att pedagogen tar dokumentationen och visar den för barnen och återkopplar vad de gjorde så att de får återuppleva och titta tillbaka (Dahlberg, Moss & Pence, 2006).

5.5 Teknik

För att kunna utföra dokumentationen och göra den pedagogisk så krävs olika verktyg ibland såsom papper och penna, digitalkamera, Ipad med mera. Mestadels är det förskollärarna som använder sig av tekniken men även barnen kan använda sig av de olika verktygen (Skolverket, 2012a). Bjurulf (2013) skriver att barnen har rätt till förskollärare som har kompetens kring de olika tekniska verktygen så att de även kan ge barnen den kunskap som behövs för att kunna använda dem i dokumentationen.

5.6 Barnperspektivet

Arnér och Tellgren (2006) beskriver att det finns fler definitioner kring barnperspektivet, beroende på vilken situation begreppet sätts i relation till. En situation är när man diskuterar barnets barndom eller uppväxt i relation till barnets kulturella, sociala och historiska förhållanden i vårt samhälle. En annan situation är hur det ser ut ifrån barns perspektiv. Barnens tankar, vad de ser för något, upplever i olika situationer och känner. Arnér och Tellgren (2006) skriver vidare att det handlar om att kunna lyssna till barnen, försöka förstå dem ur deras synvinkel och försöka se till barnets bästa. Sommer, Pramling Samuelsson och Hundeide (2011) håller med om att barnperspektivet är något som vuxna bör vara observanta på och målinriktade kring för att förstå barnens egna tankar, erfarenheter och vad de upplever i olika situationer. Barnperspektivet är något som har skapats av vuxna för att dem har velat försöka inta barnperspektivet, men även om de vuxna försöker att inta detta perspektiv är det ändå alltid en så kallad objektifiering utav vad barnen tros tänka och känna.

5.7 Barns perspektiv

Barns perspektiv är det som barnen beskriver utifrån sina tankar, intentioner och vad som visar sig för barnet. Förskollärare kan närma barns perspektiv när dem möter barnens livsvärldar (Johansson, 2003). Grunden till teorin om livsvärldar kommer ifrån teoretikern Merleau-Ponty (1962). Livsvärld innebär att det är den värld vi lever i, en värld där vi skapar erfarenheter och möten mellan varandra. Livsvärlden talar också om den levda kroppen. Att människans levda kropp betonar att kroppen och själen förenas i en helhet (Johansson, 2011).

6 Teoretisk anknytning

Vårt examensarbete utgår ifrån ett sociokulturellt perspektiv. Det sociokulturella perspektivet kommer att prägla vår analys och diskussion. Valet av detta perspektiv grundar sig i att inriktningen på det teoretiska sociokulturella perspektivet är mest adekvat för vår undersökning. Det vill säga att människor utvecklar och lär sig kollektivt tillsammans genom interaktion och kulturella redskap som till exempel genom dokumentation för att barnen ska bli medvetna om sitt lärande och sin utveckling (Säljö, 2010).

6.1 Sociokulturellt perspektiv

Det sociokulturella perspektivets inriktning handlar om hur människor skapar kunskaper och erfarenheter genom de interaktioner som sker oss emellan dagligen (Säljö, 2010). Säljö (2010) nämner också att tankarna och idéerna kring detta perspektiv ursprungligen kommer ifrån Vygotskijs teorier om lärande. Men det sociokulturella lärandet har också sin begynnelse där människans vilja och bevaringsdrift är att kunna bevara information och kunna föra den vidare från generation till generation. Säljö (2010) skriver vidare att utgångspunkten för det sociokulturella perspektivet handlar om att intressera sig för hur individer och grupper tar till sig och använder fysiska och kognitiva resurser i avseende lärande, tänkande och handlande. Det är också bra att veta, att detta perspektiv utgår ifrån att ett lärande inte går att undvika, man vill alltså istället undersöka vad det är för lärande som sker i olika situationer. Inom det sociokulturella perspektivet hör också några centrala teoretiska begrepp till som vi kommer att använda oss av i vårt examensarbete såsom artefakter, appropriering och mediering.

6.1.1 Mediering

Begreppet mediering i det sociokulturella perspektivet innebär att det är med hjälp av fysiska och intellektuella redskap som vi hanterar vår omvärld (Säljö, 2010). Säljö beskriver också att människornas omvärld tolkas olika genom de kulturella samhällsgrupper som de föds in i, de medaktörer som befinner sig runt omkring oss, hjälper oss att förstå omvärlden men detta sker oftast oavsiktligt. Den förståelsen och erfarenheterna som vi skapar tillsammans med andra kan förklaras som att den medieras i samband med att vi försöker tolka vår omvärld med hjälp av de kulturella samhällsgrupper som vi lever i. Det är också centralt inom det sociokulturella perspektivet med kommunikation och språkanvändning, det kan förklaras som en länk mellan barnet och den omgivning som barnet befinner sig i, i leken kan barnet få syn på hur andra uppfattar olika fenomen och även hur de fenomenen förklaras (Säljö, 2010). Mediering är alltså det som skapar och för vidare våra kunskaper och erfarenheter genom de människor som vi lever med. Tillsammans ger vi varandra kunskaper och erfarenheter genom den mediering som utförs i olika situationer. Mediering kan ske genom olika sätt såsom kommunikation och språkanvändning men även kroppsspråket kan mediera kunskap kring vissa fenomen samt fysiska redskap kan åstadkomma samma effekt.

6.1.2 Appropriering

Säljö (2010) skriver om en av Vygotskijs idéer som utgår ifrån att människor hela tiden utvecklas och förändrar sina kunskaper genom den appropriering som görs. Vi tar till oss nya kunskaper hela tiden och bygger på de kunskaper och erfarenheter vi redan har genom appropriering. Författaren skriver vidare att begreppet appropriering också är ett försök att byta ut den kunskapsinhämtade synen som finns inom lärandet till appropriering som innebär ett tilläggande av olika redskap såsom både intellektuella och fysiska redskap och hur man använder dessa (Säljö, 2010). Appropriering kan förstås som steget efter mediering. Det som medierats i olika situationer behöver mottagaren ta till sig eller bygga vidare på genom den kunskap som redan finns.

6.1.3 Artefakter och kulturella redskap

Säljö (2010) beskriver begreppet artefakter som de fysiska redskap som människan använder dagligen. Fysiska redskap som grundar sig i den kunskap och erfarenhet vi har skapat och vill föra vidare som t.ex. fortskaffningsmedel, miniräknare eller kommunikations och informations teknologi. I de olika artefakterna påtalar också författaren att mycket av våra erfarenheter och insikter görs synliga. Artefakterna visar också på människans vilja att föra vidare och bevara kunskaper och erfarenheter. När det kommer till skillnaden mellan artefakter och kulturella redskap så är artefakter de fysiska redskap som vi använder för att mediera något. Kulturella redskap innebär däremot både fysiska redskap och intellektuella redskap. Säljö (2005) uttrycker sig som så att det är bättre att inkludera både fysiska och intellektuella redskap i ett begrepp istället för att dela upp dem. Därav begreppet kulturella redskap som är en benämning för båda. Med intellektuella redskap menas till exempel språket som vi har skapat för att föra vidare information eller mediera något. I detta examensarbete så kommer vi att använda oss av begreppet kulturella redskap eftersom att det inkluderar både de fysiska och intellektuella redskapen som dokumentation brukar inbegripa.

Sammanfattningsvis är lärandet och det kollektiva samspelet i fokus för det sociokulturella perspektivet. Vi kommer att använda oss av detta perspektiv som våra glasögon när vi analyserar resultatet och sedan diskuterar det i slutdiskussionen.

7 Design, metoder och tillvägagångssätt

I det här avsnittet så kommer en redogörelse för den metod vi har valt för att få fram den kunskap som denna studie kan inbringa. Intervjuer har valts som metod till den tänkta studien för att det är den viktigaste och vanligaste metoden inom utbildningsvetenskapen, och även mest relevant för vår studie (Stukát, 2005).

7.1 Kvalitativ forskningsintervju

Kvale och Brinkmann (2014) talar om den kvalitativa forskningsintervjun som utgår ifrån att intervjuaren har sitt fokus att försöka få intervjun så reflekterande och diskuterande som möjligt. I intervjustudien blir vårt syfte att få syn på pedagogernas olika uppfattningar, kulturella arbetssätt, vardagliga tankar, kunskaper och barnens lärande. Denna kvalitativa forskningsintervju som metod är mycket förekommande i andra forskningsområden, som till exempel pedagogik och hälso- och sjukvård i decennier. Därför att den kvalitativa metoden får fram information om människans liv i allmänhet (Kvale & Brinkmann, 2014).

För att få en variation på diskussionerna och en så tillförlitlig intervju som möjligt, samt för att få fram den intervjuades egna uppfattningar, värderingar och åsikter, så har intervjun varit en halvstrukturerad intervju (Eriksson Barajas, 2013). I den halvstrukturerade intervjun användes samma utgångsfrågor till samtliga intervjuade förskollärare, men har också haft olika följdfrågor anpassade till samtalet i fall om frågetecknen skulle uppstå. Stukát (2005) uttrycker att det kan vara optimalt att vara två stycken vid just en halvstrukturerad intervju för att de båda då kan komplettera varandra gällande följdfrågor. Därför valde vi att båda skulle vara med på alla intervjuer. Frågeställningarna i intervjun anpassades för att våra värderingar inte skulle reflekteras, eftersom det är viktigt att den intervjuade kan få komma med egna åsikter och reflektioner. Stukát (2005) skriver vidare att större utrymme i intervjun ger generellt också större och mer material, därför är det positivt med frågor som kan ge fler synvinklar och svar. Från början var det tänkt att vi skulle använda oss av både intervjuer och observationer, men insåg att det hade blivit för mycket material att arbeta med. Därför blev valet att endast använda oss av intervjuer och fokusera mer djupgående kring det material vi får ut av dem. Nackdelen med att välja bort observation blir att tillförlitligheten och trovärdigheten minskas (Stukát, 2005).

Under intervjun använde vi oss av ljudupptagning genom en iPhone som hjälpmedel för att kunna registrera hela intervjun. Enligt Stukát (2005) så är ljudupptagning det mest optimala registreringsverktyget vid de mer ostrukturerade intervjuerna och ska transkriberas så fort som möjligt efter intervjun. Efter varje intervju transkriberade vi den så fort som möjligt med hjälp av ljudupptagningen. Vi valde att använda oss av ljudupptagning för att inte missa eventuella ord och meningar under intervjuerna. Ytterligare en anledning för att använda ljudinspelning är för att då fångas inte bara orden ifrån den person som intervjuas, utan då fångas också röstens betoningar. Rösten uttrycker hur vi känner oss och hur vi formulerar olika svar, därför kan man höra på rösten hur personen känner för frågan eller om frågan var

relevant eller inte (Wehner Godée, 2010). Därför skrev vi även ut pauser, skratt och tänkande stunder i transkriberingen av intervjuerna

7.2 Genomförande

Innan intervjuerna utfördes valdes fyra förskollärare från varsin förskola ut. Urvalet för intervjuerna var för att höra olika åsikter, erfarenheter, arbetssätt och traditioner i verksamheten och även lärares syn på dokumentationen i förskolan. Vi förmodade att valet av två förskolor möjligtvis hade gett samma åsikter och erfarenheter, eftersom de två förskollärarna hade varit ifrån samma arbetslag och i arbetslagen brukar förskollärarna ha strategier och tankar gemensamma. Det skulle bli mer intressant med varierade erfarenheter och arbetssätt som kan ge mer material till vår studie. När valet av förskollärare gjordes så valdes först två lärare som vi hade personlig kännedom om. Sedan behövdes ytterligare två förskollärare och då ringde vi runt till olika förskolor, och frågade om det var några förskollärare som var intresserade. I början tackade några förskollärare nej, men slutligen tackade två förskollärare ja.

När intervjun genomfördes valde vi att sätta oss i en ostörd miljö, för att kunna koncentrera oss på den kommande intervjun, samt att den intervjuade kunde koncentrera sig fullt ut på frågorna och samtalet utan att bli störd. Innan intervjuerna började var det viktigt att den som blev intervjuad informerades om att han eller hon när som helst fick avbryta sin medverkan (Stukát, 2005). Under våra fyra intervjuer turades vi om att svara för den, men den andra kunde komma med följdfrågor om någon fundering uppstod. Ljudupptagning gjordes via våra telefoner, på så sätt kunde samtalet bli naturligt eftersom att vi då kunde fokusera på intervjupersonen.

Steget efter intervjun var att börja transkribera och hitta mönster och kategorier i intervjuerna som vi fann var relevanta utifrån vårt syfte och vårt teoretiska perspektiv. Efter att ha hittat mönster i intervjuerna strukturerade vi upp dem i kategorier. Kategorierna analyserades därefter ur det Sociokulturella perspektivet för att kunna hitta det som är relevant för våra forskningsfrågor. I resultatdelen har citat valts ut ifrån intervjuerna för att visa det som sågs i analysen.

7.3 Reliabilitet

När en studie görs behöver den ha en tillförlitlighet som styrker studiens värde (Stukát, 2005). För att vår studie ska ha så stor tillförlitlighet som möjligt använde vi oss av intervjuer med förskollärarna. I intervjuerna har förskollärarna fått beskriva sina egna reflektioner och det har hjälpt att öka studiens kvalitet och blir på så vis mer trovärdig.

7.4 Generaliserbarhet

Under studiens gång skrivs resultaten fram och då blir en aktuell fråga kring vem resultatet egentligen gäller för. Är det endast undersökningsgruppen eller ska den generaliseras till en

större grupp? (Stukát, 2005). Studien har en låg generaliserbarhet eftersom att den endast utgår ifrån de personer som ingår i denna studie. Studien riktar sig till den undersökningsgrupp vi har arbetat med.

7.5 Etiska aspekter

Inför intervjuerna tillämpade vi de fyra etiska huvudkraven som ska följas i en forskningsstudie enligt Vetenskapsrådet (2002). De fyra etiska huvudkraven består av *Informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet*.

7.5.1 Informationskravet

När intervjupersonerna kontaktades per telefon så informerades de om syftet med denna studie, vilka villkor som gäller när de deltar samt att det är frivilligt och att de när som helst får avbryta sin medverkan i studien. Vetenskapsrådet (2002) skriver att när informationskravet tillämpas, ska även risker och fördelar med deltagandet beskrivas för den medverkande. Något som ytterligare informerades om var vilka som kommer att få tillgång till intervjun eller något annat material (Kvale & Brinkmann, 2014).

7.5.2 Samtyckeskravet

Efter att ha tillämpat informationskravet så ska den som utför studien försäkra sig om att deltagaren vill vara med i studien av sin egen vilja (Vetenskapsrådet, 2002). När den tilltänkta deltagaren har fått information om studien och sitt eget deltagande i den, så kan han eller hon få avgöra själva om de inte vill vara med eller om de ger sitt samtycke för att delta i studien.

7.5.3 Konfidentialitetskravet

Konfidentialitetskravet innebär att den som utför studien behandlar och förvarar de deltagandes personliga uppgifter på ett sätt så att obehöriga inte kan få tag i dem (Vetenskapsrådet, 2002). De deltagande ska också få vara anonyma i studien så därför har vi gett dem fingerade namn.

7.5.4 Nyttjandekravet

Nyttjandekravet innebär att det resultat som denna studie ger får endast användas för detta forskningsändamål enligt Vetenskapsrådet (2002).

8 Resultatredovisning

Här kommer en redovisning över de resultat vi har funnit från intervjuerna. Vi redovisar först resultatet för att sedan knyta den till analysen inom varje kategori. De kategorier som analysen resulterade i är verksamhetsplanen, tiden, barns medverkan i dokumentationen, teknik, etik och inställningen till dokumentation.

8.1 Verksamhetsplan

Utifrån intervjuerna förekom det ofta att uppföljning, utvärdering och utveckling av verksamheten är viktig. Det visar att verksamhetsplanen är grunden till all dokumentation som sker. Skolverket (2010) nämner att de olika processer som verksamheten går igenom måste följas upp och utvärderas och på så sätt utvecklas processerna så verksamheten kan förbättras och gå vidare. Skolverket (2010) formulerar ytterligare att det är genom de analyser av utvärderingarnas resultat som visar de utvecklingsområden förskolan behöver arbeta vidare med. De utvärderingar och utvecklingsområden som förskollärarna synliggör ska också innehålla ett barnperspektiv. Där barnperspektivet handlar om hur det ser ut för barnen, vad de till exempel tänker och känner (Arnér och Tellgren, 2006). Ur våra intervjuer har vi hittat mönster kring hur de olika förskolorna använder sig av verksamhetsplanerna genom att tolka deras uttalanden.

Sanna

”vi har ju den här avstämningsdokumentationen som är kanske på våra studiedagar per termin, då kollar vi ju hur verksamheten fungerar”.

Sigrid

”Ja då är det ju som jag sa och då är det också för verksamheten när vi utvärderar, men även till dom här verksamhetsplanen man ska skriva och det här också, det är lättare för oss när vi har dokumenterat för vi kan titta tillbaka och se att det här gjorde vi och man kan också se att det här blev kanske inte så bra och det här kanske vi kan göra bättre till nästa gång eller nått sånt”.

Marianne

”Ja. vi sammanställer små bildserier, som vi lägger på skolwebben och de är ju för föräldrarna.. vi sätter upp på väggarna och de är ju för barnen.. sen har vi mycket bilder som vi inte använder till det.. de använder vi när vi går igenom verksamhetsmässigt”.

Kerstin

“Alltså man brukar ju göra en sådan där publikation som man säger då. Och det har ju, “Frida” har gjort en på kastanjen, i deras risprojekt och kapsyler eller korkar och det här, så att det, då är det ju en sån publikation som man skulle kunna, ah även att man lägger, ja det är all dokumentation, och den kan man ju också delge föräldrarna”

Studien visar också att verksamheterna använder olika benämningar för utvärderingen och uppföljningen som de gör varje år vilket visar på att de utformar sina egna verksamheter och

den dokumentation de gör efter sina lokala behov som Skolverket (2012b) uttrycker att de ska göra. De benämningar som framkommer är till exempel avstämningsdokumentation, verksamhetsplan, bildserier, årsplan och publikationer. Vi kommer i texten nedan att konsekvent använda oss av en av dessa benämningar för att det inte ska bli förvirrande. När vi skriver om verksamhetsplanen så menar vi alltså även de andra benämningarna ovan.

Det utgår också från intervjuerna att verksamhetsplanen uppfattas som ett hjälpmedel för pedagogerna, barnen, verksamheten men även för föräldrarna. Sanna talar om avstämningsdokumentationen de utför varje termin och har uppfattningen att det är ett sätt för dem att se hur verksamheten fungerar som helhet, om den håller den kvalitet som den ska göra enligt läroplanen. Med det Sanna uttrycker så utför de ett av förskolans viktigaste uppdrag där kvaliteten i förskolan hela tiden ska följas upp för att kunna utvecklas (Skolverket, 2010). Verksamhetsplanen blir i det här fallet det kulturella redskapet som medierar verksamhetens kvalitet. Där kulturella redskapen enligt Säljö (2010) handlar om att redskapen blir det hjälpmedel som medierar, alltså synliggör den kunskap och erfarenheter som finns i verksamhetsplanen.

En uppfattning som framkommer av Sigrid är att de sammanställningar de utför av förskolornas verksamhetsår, alltså verksamhetsplanen, blir ett redskap för pedagogerna så att de har möjligheten att gå tillbaka och titta på vad de har utfört som en utvärdering av arbetet. Vidare har samma förskollärare, Sigrid, också uppfattningen att utvärderingen av sammanställningarna används för att kunna utveckla de områden som utvärderingarna visar på att utveckling krävs. Här framkommer det sociokulturella perspektivet genom att pedagogerna använder verksamhetsplanen för att tillsammans förstå och skapa kunskap kring det som har inträffat under verksamhetens år. De lär sig alltså tillsammans genom den interaktion som de har när de diskuterar verksamhetsplanen vilket är det sociokulturella perspektivets inriktning (Säljö, 2010).

Alla förskollärare poängterar att de utför ett systematiskt kvalitetsarbete genom den dokumentation och sammanställning av dokumentationen som de utför. Det kom alltså fram att de olika formerna av verksamhetsplanerna är viktiga i det systematiska kvalitetsarbete som de utför i verksamheten för hela organisationens funktion och är ett sätt att synliggöra verksamheternas innehåll och kvalitet. Sanna och Sigrid beskriver detta genom att de går tillbaka och studerar verksamhetsplanen och stämmer av om de upprätthåller kvaliteten i verksamheten. Skolverket (2012b) skriver också att det systematiska kvalitetsarbetet ska synliggöra om verksamheten utför arbetet enligt styrdokumentens mål och att verksamheten upphåller god kvalitet. Förskollärarna beskriver dokumentationens syfte som att den är till för att synliggöra verksamhetens brister men även dess potential. Kerstin och Marianne uttrycker också att den dokumentation de gör är till för att delge föräldrarna och barnen så att de kan få se vad som händer i verksamheten. Läroplanen (Skolverket, 2010) uttrycker att föräldrarna ska göras delaktiga för att kunna få möjlighet att påverka verksamhetens innehåll. Vår uppfattning blir då att föräldrarna får den möjligheten genom att förskollärarna visar upp dokumentationen för föräldrarna och även delger föräldrarna verksamhetsplanen.

Sanna

”vi har ju den här avstämningsdokumentationen som är kanske på våra studiedagar per termin, då kollar vi ju hur verksamheten fungerar”.

Sigrid

”...verksamhetsplanen man ska skriva och det här också, det är lättare för oss när vi har dokumenterat för vi kan titta tillbaka och se att det här gjorde vi och man kan också se att det här blev kanske inte så bra och det här kanske vi kan göra bättre till nästa gång eller nått sånt”.

Men när det kommer till barnperspektiven i verksamhetsplanen så är det svårt att utreda hur förskollärarna tänker. Det som kan synliggöras i deras uttalanden är att verksamhetsplanen ska visa om förskolans kvalitet uppfyller förskoleplanens strävansmål. Där läroplanen utgår mycket ifrån barnperspektivet genom att beskriva de kunskaper och grundläggande värden barnen behöver ha (skolverket, 2010).

Sigrid uttryckte däremot en osäkerhet kring vad som händer med verksamhetsplanen när de har skrivit klart och lämnat över den till rektorn.

Sigrid

”Ja, du nämen vi skriver ju den och sen lämnar vi den till rektorn faktiskt och jag tror att rektorn lämnar den vidare sen har jag faktiskt inte ens frågat för vi skriver bara den där vartenda år...”.

När det kommer till förskollärarnas bristande insikt i vad som händer med verksamhetsplanen efter att den är färdigställd, så kan detta möjligen vara det som gör dokumentations processer problematiska. Förskollärarna dokumenterar verksamheten under årets gång men är osäkra på vart slutresultatet tar vägen och hur den hanteras. Osäkerheten om verksamhetsplanens slutgiltiga syfte blir möjligen en bidragande faktor till förskollärarnas bristande motivation kring dokumentation. Den bristande motivationen kan därmed också leda till att dokumentation blir otillräcklig Skolverket (2012b) menar att det systematiska kvalitetsarbetets kvalitet kan bli påverkat om personalen inte har rätt motivation eller kunskaper kring det systematiska kvalitetsarbete de ska utföra.

8.2 Tiden

Utifrån verksamhetsplanerna som nämnts i texten ovan, kommer tidsperspektivet att anges som en faktor i de intervjuerna med förskollärarna. Att tiden till dokumentationen, barnens medverkan i dokumentationen och dokumentationen utifrån verksamhetens utveckling inte räcker till som de vill. De upplever att det finns för lite tid till att hinna med alla dessa delar i verksamheten och ser det som ett problematiskt dilemma.

Sanna

”Dokumentation kan ju låta som ett ganska högrävande ord. Tycker jag. Lite också för oss då, oj, vi hinner inte med i den utsträckningen vi vill, men om man verkligen tänker efter så är det ganska mycket man gör. Så får man också vara lite nöjd med det som man åstadkommer. Och där man är”.

Kerstin

”Så i stort sätt kan man säga att den är positiv så, men sen ibland håller vi väl och diskuterar så här att det tar ju mycket tid ifrån våran verksamhet och barnen och så. Men jag tror att ju mer vi kommer att arbeta med det så tror jag att vi kommer att bli, alltså kunna sortera bland dokumentation och hitta bra former”.

Sanna

”Då kan man ju stimulera just de barnet ibland, men där känner vi väl också de där att tiden inte räcker till alla eller många.. Utan att det kanske blir enstaka då och då tyvärr.. När man sitter med ett barn så kan man ju fråga när man tittar i deras pärmar, hur barnet tänkte där, då kan man också få de där kommentarerna, för de är svåra att hinna med, men viktiga”.

Tiden är något de alla påpekar att den inte räcker till, men att man måste reflektera och fundera kring att det man åstadkommer är bra nog. Förskollärarna får göra det bästa ur situationen, utifrån den tid de har att använda sig av, men ju mer tid de får desto bättre blir de på att hitta olika former i dokumentationen och kunna därefter utveckla dokumentationen. Förskolechefen i förskolans verksamhet har ansvar för att dessa arbetsformer i förskolan ska utvecklas och förbättras, så att barnens pågående inflytande gynnas (Skolverket, 2010). Förskollärarna kan få bättre arbetsformer om förskolechefen försöker att förbättra förskolans arbetsformer inom dokumentationen. Att arbetsformerna blir bättre organiserade och att det skapas en rutin.

I de intervjuerna vi har haft med förskollärarna verkar det som att det finns tidsbrist, att arbetsformerna i förskolorna eventuellt tar för mycket tid. Att dokumentationen och barns medverkan i dokumentationen inte kan uppnås i alla lägen.

Sanna uttrycker sig att “att man inte hinner med i den utsträckningen vi vill, men om man tänker efter så är det ganska mycket man gör”, och Kerstin säger “det tar mycket tid ifrån våran verksamhet och barnen och så. Men jag tror att ju mer vi kommer att arbeta med det så tror ja att vi kommer att bli, alltså kunna sortera bland dokumentationen och hitta bra former”. Sanna och Kerstin är överens om att tiden inte räcker till, men Kerstin formulerar sig att det tar tid ifrån vår verksamhet och barnen. Det som vi vill betona och stärka är att barnen ska få medverka i dokumentationen och att dokumentationen inte är något som ska göras utanför verksamheten, utan integreras i verksamheten och hjälpa den att utvecklas. Att dokumentationen inte ska ta tid ifrån verksamheten utan att den ska integreras i verksamheten. Detta kan tänkas vara en organisationsfråga för förskolechefen. Förskolechefen har ansvar för att bedriva och skapa rutiner i förskolan för att utveckla de kvalitetsarbeten (Skolverket, 2012b). Om rutiner skapas i verksamheten kan eventuellt dokumentationen inte behöva ta tid ifrån verksamheten, utan integreras i verksamheten. Att skapa rutiner handlar också om att ha en bättre kommunikation med medarbetarna och göra klarläggande mål om vad man vill åstadkomma med verksamheten och för att förbättra verksamheten.

Utifrån ett Sociokulturellt perspektiv hade förskolechefen kunnat mediera sin kunskap om rutiner och utveckling, och därmed skapa en kommunikation med förskollärarna för att

förbättra verksamheten och kvalitetsarbetet (Säljö, 2010). Då skapas ett samarbete i mellan förskolechefen och förskollärarna. Ett samarbete i mellan dem är något som har fattats och kommunikationen ett bidragande hjälpmedel för att förbättra och utveckla verksamheten.

8.3 Barns medverkan i dokumentationen

När det kommer till vårt huvudsyfte, som handlar om barns medverkan i dokumentationen, och hur verksamheterna utövar detta. I de olika intervjuerna med förskollärarna hade de olika svar kring hur de gör för att barnen ska få medverka i dokumentationen.

Marianne

”Det är lite svårt. Just med deras medverkan.. när vi kommer fram med ipaden, ställer de sig gärna bakom skärmen.. De vill ju se vad som händer.. så ofta får man ju smyga in eller använda den lite obemärkt.. dom är inte riktigt där än att de inte bryr sig om den..”.

Sanna

”Ja det får dem.. De kan ju medverka i en så att säga, i en aktiviteter eller situation. En teckning. Då kanske det kan komma med en kommentar och då är vi där och skriver upp det eller att man vill gå vidare och kanske göra eller utveckla den, det vill säga den teckningen på ett annat sätt”.

Kerstin

”För det va ju va dom va intresserade utav och det fick dom dokumentera genom att ta foto och så, sen kan de ju be om kameran ibland och få göra nånting och dokumentera så. Och det är vi väl öppna med att de får men, jag tror inte att våra barn riktigt än är så, att vi har förankrat, att dom är så medvetna om att dom själva kan va med och dokumentera”.

Sigrid

”Ja ibland kan det vara så att dom själva kommer och säger att Sigrid kan du ta en kort här nu för nu har jag lärt mig det här och du brukar vi göra det och sen brukar vi lägga in det i UNIKUM då och så skriver man några rader då, så skriver vi ju även om också om deras eget inflytande och det kan ju ha vart nått som dom har önskat att få göra och så försöker vi uppfylla de då och då tar vi också kort och lägger in och vad tyckte du om det här liksom och åh så, sen kan det också va nått som dom håller på att lära sig och så kanske man tar kort i början, nu håller du på att lära dig det här och så tar man ett kort i slutet sen och då kan man gå tillbaka och titta”.

Sammanfattningsvis säger alla de fyra förskollärarna att barns medverkan i dokumentationen förekommer i verksamheten i förskolan. Att de utgår ifrån barnens intressen och skriver ner vad de säger. Marianne upplever de problematiskt att barnen ställer sig bakom Ipaden och vill mer se vad som händer bakom och inte vill medverka framför. De andra uttrycker sig att medverkan är något som förekommer frekvent i deras verksamheter. Att barnen får vara med och bestämma om det vill vara med eller inte, vad som dokumenteras och hur de dokumenteras.

Vad gäller barnens medverkan i dokumentationen hittar vi olika ingångar till analys utifrån ett Sociokulturellt perspektiv. Första ingången är ifrån intervjun där en förskollärare uttrycker sig:

Marianne

”Det är lite svårt. Just med deras medverkan.. när vi kommer fram med Ipaden, ställer de sig gärna bakom skärmen.. De vill ju se vad som händer.. så ofta får man ju smyga in eller använda den lite obemärkt.. dom är inte riktigt där än att de inte bryr sig om den..”.

Marianne uttrycker sig att barnen gärna vill ställa sig bakom skärmen till Ipaden och vill se vad som pågår där. Då menar hon att man ibland får smyga omkring med Ipaden för att kunna dokumentera barnen. Att här är det lite svårt med medverkan med barnen. Här ser vi ett mönster, att det kan tänkas att förskolläraren inte är medveten om att barnen faktiskt är deltagande och har ett sorts medverkande i denna situation. Utifrån det sociokulturella perspektivet kan Ipaden användas som ett så kallat verktyg, alltså artefakt. Ipaden blir ett verktyg som överför eller för vidare kunskaper till barnet (Säljö, 2010). Här kan förskolläraren göra barnet medverkande genom att använda sig utav Ipaden, istället för att smyga runt med den. På så vis när barnen blir medverkande med Ipaden kan de vara med och ta kort på det som ska dokumenteras eller filmas i verksamheten. Mellan förskollärare och barn blir det ett medverkande och deltagande, om det vill säga, förskolläraren är medveten om att barnen kan bli medverkande i situationen som denna.

I den andra ingången till barns medverkande i dokumentationen fann vi i intervjuerna att förskollärarna använder sig ibland av olika metoder, för att få barnen medverkade i dokumentationen. Till exempel att:

Sanna

”De kan ju medverka i en så att säga, i en aktivitet eller situation. En teckning. Då kanske det kan komma med en kommentar och då är vi där och skriver upp det eller att man vill gå vidare och kanske göra eller utveckla den, det vill säga den teckningen på ett annat sätt”.

Här använder sig förskolläraren av en teckning för att försöka få barnet att uttrycka sina åsikter kring och sedan skriva ner tankarna och dokumentera detta och sedan försöka utveckla teckningen på ett annat sätt. Förskolläraren använder teckningen som ett verktyg eller ett så kallat kulturellt verktyg. Det kulturella redskapet är redskap med fysiska och intellektuella redskap. Sedan kan förskolläraren mediera tillsammans med barnet vad de har för tankar och funderingar kring teckningen som han/hon har gjort (Säljö, 2010).

Kerstin

”För det va ju va dom va intresserade utav och det fick dom dokumentera genom att ta foto och så, sen kan de ju be om kameran ibland och få göra nånting och dokumentera så. Och det är vi väl öppna med att de får men, jag tror inte att våra barn riktigt än är så, att vi har förankrat, att dom är så medvetna om att dom själva kan va med och dokumentera”.

Förskolläraren är medveten att barnen kan vara med och medverka med foto och dokumentera med dess metod, men förskolläraren uttrycker sig också att de inte har förankrat hos barnen i deras medvetande om att de själva kan vara med och dokumentera. Kommunikationen i vad dokumentation är och varför man gör den är inte förankrad. Förskollärarna behöver mediera kunskaper kring dokumentationen med barnen för att det ska bli medverkande och förankrade i vad dokumentation är och varför man dokumenterar (Säljö, 2010).

Sigrid

”sen kan det också va nått som dom håller på att lära sig och så kanske man tar kort i början, nu håller du på att lära dig det här och så tar man ett kort i slutet sen och då kan man gå tillbaka och titta”.

Här använder sig förskolläraren sig av foto ifrån kameran för att förtydliga barnets lärande och göra barnet medveten om sin utveckling och sitt lärande. Kameran blir som ett kulturellt redskap att förmedla till barnet vad för kunskaper barnet kan lära sig (Säljö, 2010). Att barnet blir medveten om sin process och sedan återkopplas tillbaka till lärandet. Genom ett återkopplande till lärandet ger det barnet en mer konkret bild utav vad han/hon har lärt sig och varför (Dahlberg, Moss & Pence, 2006). Barnet kan då ta till sig, alltså appropriera kunskaperna kring vad de själva har lärt sig genom medieringen och återkopplingen som sker genom fotografierna. Approprieringen förändrar och utvecklar då barnens kunskaper (Säljö, 2010).

8.4 Teknikens hinder och möjligheter

Tekniksvårigheter var ytterligare ett mönster som vi fann. Det kom fram att några känner en osäkerhet kring den teknik som används för att kunna dokumentera, vilket skapar svårigheter i dokumentationsprocessen.

Kerstin

“Men det kan också va att vi inte använder oss av det, för allt som man inte har, asså, börjar man, när vi fick digitalkameror, då tyckte man ju att det var jobbigt och hur skulle vi göra och sådär, så jag tror att mycket är, att man måste förankra metoderna och sättet man gör det på”.

Marianne

“Men vi man kan väl säga att personalen är väl lite osäkra på tekniken.. men ändå kan jag ju tycka att det har hänt mycket sen vi börja med detta. Vi har ju gått ifrån att göra böcker om barnen, min bok, som jag hade som ett litet projekt.. som på sikt kunde bli en medverkan med barnen.. Men alla var inte bekväma med det här med powerpoint”.

Kerstin

“Men man måste också få verktyg för att kunna använda sig av dokumentation och gör dokumentation då. Men vi har fått gått, alla pedagoger har fått gå dokumentationskurs, ett och några har fått gått dokumentationskurs två”.

Kerstin och Marianne talar om att oftast tas ny teknik emot med ett visst motstånd. De känner sig inte bekväma med vissa tekniker som datorprogrammet power point eller andra tekniska verktyg. Vi uppfattar att när kunskaperna kring de tekniska verktygen såsom, dator och

kamera inte är så stora skapas osäkerhet och motstånd kring hur man ska utföra dokumentationen genom dessa verktyg och själva dokumentationsprocessen kan ta längre tid enligt två förskollärare. Skolverket (2012b) talar om olika aspekter som kan påverka det systematiska kvalitetsarbetets förutsättningar, några faktorer är bland annat den utrustning man har, läromedel, kompetens och engagemang. Det krävs alltså kunskaper kring den teknik som används inom dokumentation för att kunna dokumentera på ett effektivt och systematiskt sätt. Pedagogerna behöver alltså ha kunskaper kring de olika kulturella redskapen som används inom dokumentation både för deras egen skull men även för att kunna mediera vidare kunskaperna till barnen så att deras medverkan i dokumentationen underlättas. Bjurulf (2013) talar om att alla pedagoger i förskolan bör få utbildning kring teknik för att alla barn ska kunna få ha tillgång till kompetenta pedagoger som kan ge dem de tekniska kunskaperna de behöver. När även barnen har kunskaper kring de tekniska verktygen så blir det lättare för pedagogerna att göra dokumentationen pedagogisk. Då de tillsammans kan använda sig av de kulturella redskapen såsom Ipad till exempel, för att synliggöra de kunskaper och erfarenheter som barnen har utvecklat under verksamhetens gång vilket är pedagogisk dokumentation enligt Bjervås (2011).

Kerstin uttryckte också att den nya tekniken och hur den används inom dokumentationen behöver förankras för att dokumentationsprocessen ska bli enklare. Enligt Skolverket (2012b) ska förskolechefen eller rektorn tillsammans med personalen skapa rutiner för hur dokumentationen och de olika metoderna som används ska tillämpas så att rätt förutsättningar möjliggörs för att utföra det systematiska kvalitetsarbetet. Men för att förankringen ska kunna ske så behöver förstås kunskaperna kring tekniken finnas men även fungerande verktyg och tillräckligt med verktyg är viktigt enligt Kerstin. Även här gäller det Skolverket (2012b) skriver om de olika aspekter som påverkar förutsättningarna att utföra ett systematiskt kvalitetsarbete som till exempel rätt verktyg och rätta kunskaper kring dem. När alla de rätta förutsättningarna finns kring att använda de tekniska verktygen som i det här fallet blir kulturella redskap i verksamheten, så kan de användas för att göra dokumentationen pedagogisk. Det ur ett sociokulturellt perspektiv genom att förskollärarna kan reflektera över dokumentationen tillsammans med barnen och på så sätt får de tillsammans reda på vilket lärande som har utvecklats (Säljö, 2010).

8.5 Etik

Under intervjuerna beskrivs åsikter kring etik. Alltså hur förskollärarna upplever att barnen anser om dokumentationen som de är med i och hur förskollärarna uppfattar att barnen känner och tycker kring den.

Kerstin

”Jo, det finns ju dom barnen som inte vill men sen tror jag också att när vi började ta foton och dokumentera så tog vi ju kanske på barnen så, nu tar vi ju inte på barnen längre, utan vi tar ju på deras händer och det som dom gör så det är ju en annan”.

”Men visst det finns barn som inte vill ha, så det måste man ju respektera. Vi tar aldrig kort om dom inte vill och så, och vi sätter inte upp nått om dom inte vill. Och det gjorde vi ju om man går längre tillbaka, så frågade vi ju dem inte egentligen det vi satte upp på väggarna, om det var

okej att sätta upp och det kanske vi missar fortfarande och fråga dem och så. Ehm, att dom då vill”.

”Jag tror att dom upplever det som något positivt, det är något positivt. Ehm, men, nej jag vet faktiskt inte det. Det blir ju liksom min tolkning”.

Sigrid

”Ja, i och med att vi kan bli bättre på det så kan säkert deras åsikter bli ännu mera tydligare runt de också liksom. Ehm, (tänker) jo men ja, jo men när man har tagit den här bilden eller gjort det här som dom önskar ibland så blir dom ju väldigt glada och tycker att det är roligt liksom också, dom känner att det är intressant det dom har bett om att få en bild på liksom, så att eh, men som sagt jag tror att om vi hade jobbat och blivit ännu bättre på den biten så hade dom säkert haft ännu mer åsikter om det också så att de”.

”Dom tycker det är roligt när, särskilt när vi har satt upp på väggarna så tycker dom det är kul och gå och titta på och titta tillbaka och dom kan ehh. Ibland har vi ju faktiskt suttit tillsammans och satt upp bilder och så, nu är våra barn, börjar dom kunna skriva, så då har dom kunnat kanske skriva nått ord eller någonting också då till dokumentationen och det har dom ju tyckt va roligt som vi har kunnat sätta upp sen”.

Marianne

”Ja.. jag kan ju utgå ifrån mina små.. mina treåringar.. och dem tycker att det är väldigt roligt när vi sätter upp de små dokumentation och står ofta och tittar och berättar och minns. Pratar väldigt mycket om det”.

Sanna

”Inte vad dokumentation är, men sen om de vill säga något eller tycka och tänka om den, kan man ju berätta för dem på deras nivå vad det är och så. Att man berättar att man skriver ner vad dem säger och varför man gör det osv.. Är det okej att jag gör detta? eller är detta en teckning du vill ha med eller inte? Ja.. så de får ju vara med ock tycka till och så.. Är det något dem inte vill, så får man ju lyssna och förstå det. Nä.. Det här är något jag vill ta med mig hem, då kopierar vi den teckningen och sätter in den i pärmen. Att man också frågar barnen om man får ta kort på teckningen och så. Man får lyssna in på barnen”.

”Jag tror inte att de på något sätt tycker att de inkräktar på dem, utan snarare känner sig stolta över vad de gör här på förskolan.. De upplever de positivt, det är ju roligt att kolla på bloggen på alla bilder.. Roligt att se allt på väggarna. De är ju med stolthet”.

Förskollärarna antyder att barnen upplever dokumentationen som en positiv upplevelse. Att det mer än gärna vill vara med i den och de alltid frågar om deras åsikt om det vill vara med eller inte. De formulerar ytterligare att barnen upplever stolthet över de saker de utför på förskolan. Men detta är något som förskollärarna bara antar att barnen tycker och tänker kring dokumentationen av arbetet i förskolan.

Kerstin uttrycker sig att “Men visst det finns barn som inte vill ha, så det måste man ju respektera. Vi tar aldrig kort om dom inte vill och så, och vi sätter inte upp nått om dom inte vill”, en annan säger “Jag tror dom upplever det som något positivt, det är något positivt. Ehm, men, nej jag vet faktiskt inte det. Det är ju liksom min tolkning” och Sanna uttrycker sig “Jag tror inte att de på något sätt tycker att de inkräktar på dem, utan snarare känner sig stolta

över vad de gör här på förskolan”. Kerstin håller med det etiska, att om ett barn säger till att han/hon inte vill vara med respekterar man det, Sanna säger att hon tolkar det som om barnen upplever att de är positivt, men att det är hennes tolkning, och att hon upplever att barnen är stolta över den dokumentation som sker. Det dem har gemensamt i sina svar är att de alla nämner att det är deras tolkning utav vad de tror att barnen känner för dokumentationen i förskolan.

Utifrån vårt teoretiska perspektiv som vi använder oss utav i vårt arbete, där det centrala är att människor lär sig utav varandra, är något som förskollärarna hade kunnat ha användning av. Förskollärarna hade fått göra barnen delaktiga i sin dokumentation genom att diskutera och berätta för dem på sin nivå, vad dokumentation är och hur förskollärarna arbetar med detta. Mediering inom det sociokulturella perspektivet är att man kommunicerar och överför kunskaper och erfarenheter till varandra. Förskollärarna hade kunnat använda sig av att mediera den kunskap som förs med i dokumentations process och försöka få barnen att bli medvetna och låta dem få sin röst hörd. Hur barnen tycker och tänker kring den dokumentation som sker i förskolan (Säljö, 2010). Något mer som en av förskollärarna nämner är att “Är det något dem inte vill, så får man ju lyssna och förstå det”. Där är ett sätt att inta barns perspektiv, att förskolläraren lyssnar på vad barnet tycker och respekterar att barnet inte vill vara med i dokumentationen (Johansson, 2003). Däremot formulerar sig flera förskollärare att det bara antar i vissa situationer att barnen upplever dokumentationen som positiv. Här finns det möjligheter för förskollärarna att inta barnens perspektiv och samtala med barnen om vad de egentligen tycker och tänker. Sommer et al. (2011) hävdar att vuxna, i detta fall förskollärare, har intention att försöka inta ett barnperspektiv, men även om de försöker är det fortfarande en objektivisering av vad de tror att barnen tänker och tycker. Därför är det viktigt att istället samtala med barnen och få reda på deras verkliga uppfattning om dokumentationen i förskolan.

8.6 Inställning till dokumentation

I våra intervjuer hade vi en fråga angående vilken inställning förskollärarna har och övrig personal i verksamheten för dokumentationen i förskolan. Tanken var att se om en positiv eller negativ inställning kan påverka beskrivningarna i dokumentationen i förskolan.

Kerstin

”Ehm, Jo, men jag tror att de flesta kollegorna är positiva till det. Men man måste också få verktyg för att kunna använda sig av dokumentation och gör dokumentation då. Men vi har fått gått, alla pedagoger har fått gå dokumentationskurs, ett och några har fått gått dokumentationskurs två. Så i stort sätt kan man säga att den är positiv så, men sen ibland håller vi väl och diskuterar så här att det tar ju mycket tid ifrån våran verksamhet och barnen och så. Men jag tror att ju mer vi kommer att arbeta med det så tror jag att vi kommer att bli, alltså kunna sortera bland dokumentation och hitta bra former”.

Sigrid

”Jo, den är nog positiv och jag tror i och med det att det står en hel del om det i läroplanen och så också, så tror jag att, kanske när jag började jobba var man nog inte lika bra på det men man har blivit bättre på det, det här med dokumentation, men jag tycker nog att man är positiv till det i huset. Sen kan det ju ibland kännas, när man har så mycket annat göra med, har ju pratats mycket med dokumentation, att man kan nästan känna att man dokumenterar ihjäl sig ibland, att det är så mycket vi ska hinna med liksom, men alla försöker nog om man, eh ja, man försöker att tänka positivt runt det i alla fall”.

Sanna

”Den är positiv tycker jag. Alla i laget är positiva till dokumentation”.

Marianne

”Ja det är ju en positiv inställning. Det är ju något som vi ska göra och som leder oss framåt i vårt arbete”.

Förskollärarna har en positiv inställning till dokumentationen i förskolan och när de talar för den övriga personalen antar de att andra lärare anser likadant. Dokumentationen ses som ett verktyg för att leda verksamheten framåt. Men Kerstin nämner också att dokumentationen kräver mycket tid, men om olika arbetsformer utvecklas ur dokumentationen blir det rutin och dokumentationen blir enklare att arbeta med. Sigrid formulerade sig att, ”ibland kan det kännas att man dokumenterar ihjäl sig”. Dokumentationen är något som viktigt, det står i läroplanen och det måste följas för att öka kvalitén i verksamheten och utveckla barnen. Den positiva inställningen till dokumentationen finns. Det är något som bör finnas, eftersom det står i läroplanen att förskollärarna ska dokumentera, utvärdera, analysera och följa upp barnen i deras utveckling och sitt lärande (Skolverket, 2010). Förskollärarna uttrycker sig mycket kring att det tar mycket tid och att det är krävande. Att ibland kan det kännas att man dokumenterar ihjäl sig. Den pedagogiska dokumentationen är till för att personalen ska kunna använda den som ett verktyg för att utveckla verksamheten, barnen och föra verksamheten framåt (Bjervås, 2011). Om personalen på förskolan känner att de dokumenterar ihjäl sig är det förskolechefens ansvar att skapa rutin och organisera ramar för dokumentationen (Skolverket, 2012b). Så att dokumentationen inte blir en förvirrande tidskrävande process för förskollärarna.

9 Slutdiskussion

I slutdiskussionen kommer de olika kategorierna från resultatredovisningen att behandlas. Vi kommer att koppla samman kategorierna och de resultat som har synliggjorts i dem med

tidigare forskning för att kunna besvara våra frågeställningar. Syftet med denna studie var att synliggöra hur förskollärarna beskriver barnens medverkan i den pedagogiska dokumentationen samt hur medvetna förskollärarna är kring barnens medverkan.

Det intervjuerna visade genom de fyra förskollärare är att det finns olika synsätt på barns medverkan, men också en sorts förvirring eller omedvetenhet kring betydelsen av barnens medverkan i dokumentationen. Det som kan behöva utvecklas är kunskaper kring barns medverkan, hur förskollärarna ska gå tillväga och hur barns medverkan kan yttra sig. Eftersom några förskollärare hade svårt att veta hur barnens medverkan kan se ut och vad det innebär så kan en verksamhetsplan bli det verktyg för detta. Verksamhetsplanen som blir det kulturella redskap, medierar genom att synliggöra hur barnens medverkan kan yttra sig (Säljö, 2010). Med en medvetenhet kring hur barnens medverkan kan se ut och yttra sig så får förskollärarna möjligheten att utveckla och öka barnens medverkan. I studien kom det fram att verksamhetsplanen är viktig, några uppfattningar om den var att det är ett hjälpmedel för förskollärarna, verksamheten, barnen men också föräldrarna. Den används för att säkerställa förskolans kvalitet samt för utvecklandet av till exempel förskolans aktiviteter eller hur barnens medverkan ser ut, genom att förskollärarna går tillbaka och tittar på den för att utveckla de brister som har visat sig. Verksamhetsplanen är ett sätt för förskolan att utvärdera och utveckla verksamheten, därför blir det ett verktyg för förskollärarna att se vad de behöver utveckla och förbättra i deras verksamhet och i vardagen (Skolverket, 2012b). Något som denna studie visar är då att de behöver utveckla sina kunskaper och bli mer medvetna kring hur barnens medverkan kan yttra sig, vilket verksamhetsplanen kan vara ett verktyg för. Ur ett sociokulturellt perspektiv så blir verksamhetsplanen det verktyg som för vidare informationen och låter förskollärarna tillsammans få ett lärande kring barnens medverkan, genom den interaktion de utför när de tillsammans går tillbaka och reflekterar över det som har hänt (Säljö, 2010). Men det kom också fram i intervjuerna att det finns en viss osäkerhet hos några förskollärare om hur verksamhetsplanen hanteras efter att de har skrivit den. Denna osäkerhet kan vara grunden till det problemområde som finns kring dokumentation. Skolverket (2012a) uttrycker att det kan vara svårt att få in dokumentationen i förskolans vardag på ett integrerande sätt. Osäkerheten eller okunskapen blir som vi skrev i analysen en faktor till bristande motivation kring dokumentationen, vilket medför risken att dokumentationen blir otillräcklig eller problematisk. Skolverket (2012b) påpekar att motivationen är en förutsättning för att kunna utföra ett kvalitetsarbete. Vidare skriver de att även kunskap är en förutsättning för kvalitetsarbetet. Med detta som bakgrund så framkommer det att förskollärarna behöver ha mer kunskap kring det systematiska kvalitetsarbetet för att kunna få den motivation de behöver ha för att utföra den dokumentation de behöver till kvalitetsarbetet. Bjervås (2011) gjorde en studie mellan förskollärare i ett arbetslag, där de diskuterade dokumentation. Där fick de fram att genom att diskutera tillsammans skapades ett lärande mellan dem och därefter fick de en större uppfattning av vad dokumentation är och hur det ska utövas. Vi ser en koppling i vår studie med tidigare forskning att förskollärare då bör diskutera och reflektera mer tillsammans för att förstå vad dokumentation är och gemensamt bestämma hur de ska gå tillväga med den dokumentation de har. Då kan de skapa en medvetenhet kring dokumentationen och det problematiska med dokumentationens processer kan underlättas enligt Bjervås (2011).

Vidare uppstod det mycket intressanta reflektioner och åsikter kring etik inom dokumentation i förskolan från de intervjuer som gjordes. Förskollärarna upplevde att barnen hade positiva upplevelser av den dokumentation som de genomförde, men det var något som förskollärarna hade ett antagande kring, det vill säga barnets perspektiv fattades för att stärka detta antagande eller påstående. De utgick mer från ett barnperspektiv som handlar om att försöka tolka barnens känslor, åsikter eller uppfattningar enligt Arnér och Tellgren (2006). Utifrån intervjuerna med förskollärarna om barns medverkan i dokumentationen, beskrev förskollärarna olika metoder de använder för att barnen ska få medverka i dokumentationens processer. Men frågan är, finns det ett sätt för förskollärarna att få barnens uppfattningar kring den dokumentationen som pågår? Dahlberg, Moss och Pence (2006) skrev om det så kallade "Stockholmsprojektet" där olika pedagoger som ingick i projektet använde sig av olika teman i sitt arbete och att dokumentera med barnen. Under tiden använde de sig av pedagogisk dokumentation för att utveckla projektet vidare medan barnen var medverkande. Efteråt använde pedagogerna dokumentationen som en återkoppling för barnen, att barnen kunde få diskutera och titta tillbaka på sina nya erfarenheter. Detta kan eventuellt vara ett sätt för förskollärarna att använda sig av för att ta reda på vad barnen har för tankar och åsikter kring dokumentationen som försiggår. På så sätt blir dokumentationen pedagogisk genom att förskollärarna och barnen tillsammans reflekterar över den (Bjervås, 2011). Förskolans läroplan uttrycker också att barnen ska få utveckla kunskaper kring att iaktta och reflektera vilket blir aktuellt i den pedagogiska dokumentationen (Skolverket, 2010). Den pedagogiska dokumentationen är också nära sammankopplad till barnens perspektiv. Barnens perspektiv handlar om de tankar, uppfattningar och känslor som barnen själva beskriver (Johansson, 2003). Det är det som den pedagogiska dokumentationen kan utföra, att barnen själva kan få beskriva sina egna tankar. Dokumentationen blir ett kulturellt redskap till återkopplingen av deras erfarenheter och fångar deras uppfattningar och tankar kring den dokumentation som pågår i förskolans verksamhet (Säljö, 2010).

Tiden var ett dilemma som förskollärarna uttryckte i intervjuerna. De upplevde tidsbristen som ett problem i verksamheten för att kunna arbeta med dokumentationen och barnens medverkan i dokumentationen som de skulle vilja. Fast trots tidsbristen i verksamheten så uttrycker de också att de måste se till den dokumentation de har gjort och vara nöjda med den. Tiden blir som sagt ett problem för förskollärarna att kunna utföra sitt arbete så som de skulle vilja göra. Det är där en god kvalitet av organiseringens utformning i verksamheten visar att den behövs. Förskollärarna uttrycker en önskan om att organiseringen och tiden behöver utformas på ett annat sätt än som det ser ut i dagsläget. Enligt Skolverket (2012b) så är det förskolechefens eller rektorns uppgift att se till så att personalen får de förutsättningar de behöver för att kunna utföra ett systematiskt kvalitetsarbete, där faktorer som spelar roll i detta fall är organiseringens upplägg, personalens kunskaper och motivation bland annat. En förskollärare uttryckte också att de skulle vilja ha mer tid till barnen för att kunna koncentrera sig på att öka deras medverkan i dokumentationen. Förskollärarna behöver alltså få mer tid till att fokusera på barnen både enskilt men också i gruppen för att kunna bearbeta och utveckla barnens medverkan i dokumentationen. Slutsatsen blir att tiden är en faktor till att pedagogerna inte ser eller uppfattar barnens medverkan i dokumentationen.

En av förskollärarna berättar om att de måste smyga omkring med Ipaden ibland för att barnen inte ska ställa sig bakom Ipaden. Förskolläraren verkar inte vara medveten om att barnen blir delaktiga och vill vara delaktiga i den dokumentationen. I detta fall så skulle det vara ett ypperligt tillfälle för förskolläraren att använda sig av Ipaden som ett kulturellt redskap, som Säljö (2010) beskriver att det är ett både intellektuellt och fysiskt redskap som förskolläraren kan använda sig av för att föra vidare sin kunskap via Ipaden tillsammans med barnen. I denna situation uttrycker sig inte barnen att de vill vara delaktiga, men med handling visar de tydligt att de vill vara delaktiga bakom Ipaden med förskolläraren. Enligt Svenning (2011) så ska barnen få vara med som undersökande och delaktiga aktörer i den pedagogiska dokumentationen.

De skulle behöva dokumentera hur de själva hanterar barnens perspektiv och gå på djupet kring detta ämne, som Johansson (2003) nämner att se hur de intar barnens tankar, intentioner och vad som visar sig för barnen. För att få kunskap och syn på hur de arbetar kring det genom dokumentationen till det systematiska kvalitetsarbetet. På så sätt så kan förskollärarna möjligen få en bredare syn och förståelse kring hur barnen kan medverka i den pedagogiska dokumentationen. Med en ökad förståelse och medvetenhet hur de själva hanterar barnens perspektiv och förstår det så kan de lättare förbättra och förankra barnens medverkan i dokumentationen som några förskollärare uttryckte att de behövde.

Tekniken är också en faktor kom det fram i studien som skapar svårigheter för barnens medverkan i dokumentationen. Några förskollärare uttryckte att det tar tid att ta sig an ny teknik såsom Ipad, digitalkamera med mera. Några förskollärare nämnde att det är jobbigt när det kommer ny teknik och frågor skapas hur de ska förankra tekniken i verksamheten. Förskollärarna behöver få kunskap kring både hur de tekniska verktygen som de använder sig av i verksamheten fungerar, men också bestämma gemensamt i arbetslaget hur de ska använda den. De tekniska verktygen är ju trots allt de kulturella redskapen som förskollärarna ska använda sig av för att mediera tillsammans med barnen vilka kunskaper de har approprierat. Medieringen handlar om att föra vidare kunskaper medan appropriering handlar om att ta till sig de nya kunskaperna och erfarenheterna enligt Säljö (2010). Barnen behöver också få kunskaper om de tekniska verktygen så att de själva kan få använda dem och ha inflytande över vilka redskap de vill använda i den dokumentation de vill utföra. Därför behöver förskollärarna kunna lära och mediera teknikens funktion till barnen (Bjurulf, 2013). Men här kan tiden också diskuteras, eftersom att det behövs tid och organiseringen av verksamheten behöver struktureras upp så att förskollärarna kan förankra teknikens funktioner och hur den ska användas. Om barnen får de rätta kunskaperna kring de olika kulturella redskapen som i det här fallet blir de tekniska verktygen, kan barnen tillsammans använda sig av verktygen för att mediera sina egna upplevelser och kunskaper och även ta till sig vad de har lärt sig genom appropriering. Förskolans läroplan uttrycker också att barnen ska kunna få kunskaper kring den teknik som finns i vardagen samt att lära sig hur lite enklare teknik fungerar (Skolverket, 2010).

Förskollärarna beskrev att de har en positiv inställning till dokumentationen. Det kan tänkas att en positiv inställning till dokumentation påverkar också hur dokumentation blir i förskolan och hur den utövas. Förskollärarna formulerar sig att det kräver mycket tid kring att dokumentera, men när de finner olika arbetsformer inom dokumentationen som skapar en viss rutin går det bättre. En förskollärare uttryckte sig att de ibland kan dokumentera ihjäl sig. Då uppstår funderingar, om förskollärarna känner så, hur dokumenterar förskollärarna då? I intervjuerna använder de sig utav både kamera, videofilm, anteckningar och ljudupptagningar. Den pedagogiska dokumentationen går ut på att utveckla verksamheten och barnen, och att använda den som ett verktyg (Bjervås, 2011). Kan det vara så att förskollärarna inte vet hur de ska gå vidare med den omfattande dokumentationen? Att de istället fotograferar, antecknar, videofilmar och gör ljudupptagningar och därmed inte går vidare med det. Utan samlar på sig massor av material och inte utvärderar de material som de har samlat in. Förskollärarna verkar vilja ha en mer rutin och organiserad dokumentationsupplägg och det har förskolechefen ansvar för att skapa (Skolverket, 2012b).

9.1 Avslutande reflektion

Slutsatserna blir med detta examensarbete sammanfattningsvis att förskollärarna behöver ha mer kunskap kring verksamhetsplanens funktion och vem den skrivs för i alla led, för att kunna få den motivation de behöver till att utföra den. Med kunskaperna om hur de kan förändra verksamheten och verksamhetens upplägg så kan verksamhetsplanen, utvärderingarna och analyserna av all dokumentation förbättras och få en högre kvalitet. Förskollärarna skulle också behöva ha en närmare kontakt med förskolechefen i utförandet av rutiner eftersom att det är förskolechefens uppdrag, men förskollärarna som har mest kunskap kring hur de skulle vilja lägga upp verksamheten. Arbetslaget behöver också diskutera sina rutiner så att de kan utöva dokumentationen på ett likadant sätt för att minska osäkerheten kring dokumentationens processer. Om verksamhetens organisering och tiden fördelas på det sätt som förskollärarna vill ha den så skulle det möjligen underlätta för barnens medverkan i dokumentationen. Även uppfattningen att dokumentationen tar tid ifrån barnen skulle minskas. Om barnen får vara medverkande i dokumentationen så kommer förskollärarna lättare kunna synliggöra barnens intressen, kunskaper och etiska åsikter genom att se barnens perspektiv istället för att utgå ifrån ett barnperspektiv. Samtidigt så måste förskollärarna se till det de har utfört och vara nöjda med det för att kunna behålla sin motivation till dokumentationen och fortsätta att ha en positiv inställning till den. Genom att göra barnen medvetna om sin medverkan i dokumentationen så kan barnen också få ökad kunskap och medvetenhet kring olika etiska principer som till exempel att de har rätten att inte vilja bli fotograferad eller rita en teckning. När det kommer till tekniken så är det en viktig del i verksamheten som förskollärarna behöver ha kunskap kring, både för dem själva men också för att kunna delge barnen. Med de tekniska kunskaperna så skulle dokumentationens processer underlättas markant. Förskollärarna skulle då kunna få en medvetenhet och ökad motivation till att använda tekniken tillsammans med barnen i den pedagogiska dokumentationen som medierande kulturella redskap. Barnens perspektiv blir också synliggjorda i den pedagogiska dokumentationen med hjälp av de tekniska verktygen. På så sätt kan barnen lättare appropriera nya kunskaper och förskollärarna underlättar för sig att

utföra sitt uppdrag. Vilket innebär, att de ska följa upp, dokumentera och därefter analysera barnens utveckling för att kunna utvärdera förskolans kvalitet och skapa goda villkor för barnens lärande (Skolverket, 2010).

9.1.1 Vidare forskning

Under vårt arbete har vi stött på olika viktiga punkter i både intervjuer men också i våra egna reflektioner under arbetets gång. Några punkter som anses bör vara för den vidare forskningen för vårt arbete. Barns medverkan i dokumentationen har de olika förskollärarna nämnt hur det arbetar med och att de har olika metoder för detta. Något som vi anser som inte har funnits där är förskollärarnas medvetenhet och kunskap kring barns medverkan. Att de inte har vetat att barnen är medverkande. Därför behövs det mer kunskap kring barns medverkan. Barnens perspektiv är något som vi tycker är en viktig punkt. Eftersom förskollärarna antar mycket kring barnens åsikter och tankar kring dokumentationen som pågår. Att barnens perspektiv borde komma till tals mer. Något ytterligare som hade varit intressant är att studera vidare kring är hur barnen uppfattar sin medverkan i förskolan. Då hade barnintervjuer behövts för att få deras perspektiv på deras medverkan i förskolans verksamhet.

9.2 Metoddiskussion

Genomförandet av intervjuerna upplevdes på ett positivt sätt, eftersom alla intervjufrågor besvarades och mer följdfrågor dök upp, det skapade en intressant diskussion. Det blev ett pågående samtal och frågorna styrde inte hela intervjun. När funderingar uppstod kring intervjupersonens svar ställdes frågan som till exempel ”hur menar du då?”, det resulterade i fylligare information (Stukát, 2005). En viktig aspekt under intervjun var för oss att kunna ha ett naturligt och flytande samtal med intervjupersonerna. Tanken var att komma ifrån ett strikt samtal vilket upplevelsen var att vi lyckades med. När transkriberingen var färdig upptäcktes dock att ännu fler följdfrågor hade kunnat ställas. Det som utgjorde nackdelen för oss under intervjun var alltså att vi inte hade så stora erfarenheter av att intervjua, så trots att vi ställde följdfrågor under intervjun så kom vi i efterhand på ännu flera frågor vi skulle ha kunnat ställa.

10 Referenslista

Arnér, E., & Tellgren, B. (2006). *Barns syn på vuxna – att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Bjervås, L. (2011). *Samtal om barn och pedagogisk dokumentation som bedömningspraktik i förskolan: en diskursanalys* (Doctoral thesis, Gothenburg Studies in Educational Sciences, 312). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Bjurulf, V. (2013). *Teknikdidaktik i förskolan*. Stockholm: Norstedts

Buldu, M. (2010). Making learning visible in kindergarten classrooms: Pedagogical documentation as a formative assessment technique. *Teaching and Teacher Education*.

Dahlberg, Gunilla., Moss, Peter. och Pence Alan (2011). *Från kvalitet till meningsskapande*. Stockholm: Stockholms Universitets förlag AB

Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap*. Stockholm: Natur och kultur.

Johansson, E. (2003). *Att närma sig barns perspektiv. Forskares och pedagogers möten med barns perspektiv* (Doctoral thesis, Gothenburg Studies in Educational sciences, 8). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Johansson, E. (2011). *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm: Fritzes.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lenz Taguchi, H. (2000). *Emancipation och motstånd - dokumentation och kooperativa läroprocesser*. Stockholm: HLS förlag.

Lenz Taguchi, H. (2012). *Pedagogisk dokumentation som aktiv agent: introduktion till intra-aktiv pedagogik*. (1. uppl.) Malmö: Gleerups utbildning.

Marton, F., & Booth, S. (2000) *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Qvarsell, B. (2003). *Barns perspektiv och mänskliga rättigheter - Godhetsmaximering eller kunskapsbildning?.* Pedagogisk forskning i Sverige. Stockholms universitet.

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan lpfö98*. Reviderad 2010. Stockholm: Fritzes.

Skolverket. (2012a). *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan – Pedagogisk dokumentation*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2012b). *Systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet*. Stockholm: Fritzes.

Sommer, D., Pramling Samuelsson, I., & Hundeide, K. (2011). *Barnperspektiv och barnens perspektiv. I teori och praktik*. Stockholm: Liber AB.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Svenning, B. (2011). *Vad berättas om mig? Barns rättigheter och möjligheter till inflytande i förskolans dokumentation*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R. (2005). *Lärande & kulturella redskap- om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Stockholm: Norstedts.

Säljö, R. (2010). *Lärande i praktiken: Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Norstedts.

Tallberg Broman, I. (1995). *Perspektiv på förskolans historia*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad: 4 juni, från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Wehner-Godée, C. (2010). *Att fånga lärandet: pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*. (2. uppl.) Stockholm: Liber.

Åberg, A., & Lenz Taguchi, H. (2005) *Lyssnandets pedagogik – Etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber

Bilaga 1

Intervjufrågor

1. Vad finns det för inställning till dokumentation i er verksamhet?
2. Vilket värde har dokumentationen
  - a) för er som personal?
  - b) för barnen?
  - c) för verksamheten?
  - d) för föräldrarna?
3. Hur dokumenterar ni?
Varför använder ni denna/dessa metoder?
4. Vad dokumenterar ni?
  - a) Varför dokumenterar ni just detta?
5. Vad får barnen medverka med i den pedagogiska dokumentationen?
  - a) Varför?
6. Hur får barnen medverka i den pedagogiska dokumentationen?
Varför?
7. Hur uppfattar ni barnens åsikter kring dokumentation?
8. Vad anser barnen om den dokumentation som sker?
9. Vad anser barnen om att få medverka i dokumentationen?
10. Vad använder ni dokumentationen till?
11. Hur används dokumentationen i förskolans arbete?
12. Hur uppfattar ni föräldrarnas åsikter om/av dokumentationen?
13. Vad anser föräldrarna om den dokumentation som sker?
  - a) Saknar de något i dokumentationen?
14. Vad händer med dokumentationen efter ni är klara med den?
15. Hur kan man få barnen att medverka?

